

ELS MECANISMES DEL VOT A LA MANRESA DE LA RESTAURACIÓ

M. Gemma RUBÍ I CASALS:
Entre el vot i la recomanació. Partits, mobilització electoral i canvi polític a Manresa (1899-1923), Fundació Caixa de Manresa, Manresa, 1995.

A mida que apareixen publicacions sobre la Restauració es fa palès l'interès que una generació d'historiadors joves mostra per analitzar en profunditat el poder local. Aquest, donada la dinàmica desenvolupada pel règim canovista entre centre i perifèria, constitueix un objecte d'anàlisi de gran importància, sense el qual no és possible comprendre la naturalesa del poder polític durant l'esmentat període històric.

La desarticulació social i econòmica d'Espanya al final del segle XIX i començament del XX condicionava i explicava alhora l'existència d'un espai polític poc uniforme, on prohoms i cacics desenvolupaven les seves relacions de poder. Com és ben sabut, a Espanya eren majoria els districtes uninominals en els quals predominava l'activitat agrària. A aquests se sumaven altres districtes i circumscripcions amb nuclis de població on dominava la producció minera, la industrial o el comerç. I donat el paper director que l'encasellat tenia en l'organització del règim, el districte, equivalent a «diputat», esdevé un àmbit privilegiat per a l'estudi d'aquestes relacions tant internes com en la seva projecció exterior, és a dir, envers Madrid.

En conseqüència, el llibre de Gemma Rubí sobre Manresa representa una aportació innovadora, ja que centra l'anàlisi en una ciutat industrial, capital del districte homònim, i en uns anys, els de la segona etapa de la Restauració, que anunciaven, en determinats àmbits, unes pautes de modernització, consolidades més endavant durant la II República.

L'autora parteix d'una hipòtesi ben definida: la descomposició

La festa de l'arròs a la Manresa dels anys vint. Les parelles es dirigeixen a l'era per repartir el menjar als pobres.

del torn dinàstic va ser aprofitada a Manresa per les forces antisistema per passar a dominar el poder local. I aquest procés és possible i alhora és explicat en funció d'un canvi en les maneres de fer política que, sense arribar al nivell de modernització que assolí Barcelona, es caracteritza pel desenvolupament d'un cert procés de socialització.

Combinant la preocupació metodològica amb el rigor científic, Gemma Rubí situa Manresa, capital del Bages, nucli industrial i segon centre comercial del Principat, en el context català de la Restauració, alhora que en fixa el punt de referència a Barcelona, però també a d'altres ciutats com ara Sabadell i Terrassa. I són les eleccions i el procés polític que hi condueix, l'eix sobre el qual es vertebrava *Entre el vot i la recomanació*.

Al nostre parer, les aportacions d'interès que presenta el cas manresà per a la comprensió de l'evolució del règim canovista són diverses.

En primer lloc, la victòria dels candidats de la Lliga en totes les eleccions disputades entre 1899 i 1923, tret de les de 1910 i 1914, mostra la implantació d'aquesta força política de manera semblant al que passava en d'altres districtes catalans i a Barcelona. Un èxit que, malgrat tot, aconseguiran els regionalistes després d'una dura competència electoral, ara amb els republicans, ara amb els dinàstics.

A Manresa, els catalanistes comptaven amb un electorat format per grans comerciants, propietaris rurals, alguns fabricants, una part de les classes mitjanes urbanes i un grup potencial d'origen obrer o menestral que vota-

ria supeditat econòmicament als seus patrons o bé per afinitat ideològica. Aconseguen aquest suport en virtut de dos factors: d'una banda, combinen l'actuació del «Casal regionalista» a través de diverses comissions electorals amb una relació estreta amb diverses associacions no polítiques però que canalitzen el sentiment nacionalista; de l'altra, compten amb una sòlida direcció ocupada per l'advocat i hisendat Leonci Soler i March. Soler, diputat per Manresa de 1899 a 1907 i posteriorment senador, procedeix de les files conservadores, però té un gran arrelament a Manresa ja que compta amb una xarxa de clients en qui combina els vincles de dependència personal amb el pes de la ideologia —lluïta per l'autonomia i defensa del catolicisme—. A tot plegat, els regiona-

Les tertúlies polítiques eren habituals a la Manresa del segle XIX.

listes sumen l'aliança electoral amb els carlistes.

Enfront del «Casal» apareixen els republicans, les associacions dels quals esdevenen, des del final del segle XIX, canals de socialització política. Com que buscaven el recolzament de les classes populars, la seva organització era més complexa que la dels catalanistes, per als quals la cosa més fonamental no era tant la trobada dels seus membres com la propagació de les seves idees.

Si bé durant el període considerat el republicanisme manresà no va obtenir cap acta de diputat a Corts, sí que va controlar en diversos moments l'ajuntament, on va ser la força majoritària. Les seves divisions internes van quedar reduïdes, si més no durant la campanya electoral, per la presència d'un líder indiscutible, l'advocat Maurici Fius i Palà. Fius, alcalde de Manresa en diverses ocasions, destacarà per la seva orientació *lerrouxista* i per limitar la seva ambició política a l'àmbit local —el *fiuisme*—, per la qual cosa es diferenciava clarament de Soler i March, que centrava el seu interès a influir sobre la política estatal.

Tal com destaca Gemma Rubí, i aquesta seria la segona aportació, a la Manresa del començament del segle XX, i tant entre regionalistes com entre republicans, la transició del partit de notables al partit de masses es produeix mitjançant l'aparició de partits basats en l'afiliació indirecta, és a dir, no de militants, sinó de socis de diverses entitats que conserven la seva autonomia respecte dels partits, tot i que hi vehiculen clarament els votants.

Les forces polítiques majoritàries a la capital del Bages tenen en comú dues característiques que perfilen durant els anys de transició que transcorren entre 1900 i 1923. D'una banda, les intenses campanyes electorals amb mitings, repartiment de pamflets i candidatures, com també l'actiu paper de la premsa de partit. Aquesta marca clares línies divisòries en l'opinió pública i esdevé un factor clau que potencia el lent procés de socialització política. De l'altra, els líders catalanistes i republicans manresans actuen amb gran autonomia respecte dels comitès de Barcelona, ja que en cap moment no es consideren delega-

cions o unitats locals de la capital del Principat. Una posició que mostra la desarticulació d'aquests partits a nivell regional i estatal.

Les consideracions anteriors són, al nostre parer, els aspectes més rellevants d'aquesta recerca sobre Manresa, un avanç d'una tesi de doctorat que l'autora defensarà d'aquí a poc temps. És la mateixa Gemma Rubí qui realitza l'autocrítica apuntant algunes qüestions pendents per a una anàlisi posterior i que convé tenir en compte.

En primer lloc, cal un aprofundiment en l'estudi de la classe obrera, que divideix el seu suport entre el republicanisme i l'anarquisme, la qual cosa porta aquest segon grup a l'abstencionisme. Al mateix temps, els treballadors no protagonitzen tants conflictes com a Barcelona, fet que requereix una explicació més precisa. Per una altra banda, també es considera fonamental establir els lligams existents entre l'elit econòmica i els polítics per comprendre per què la classe econòmicament dirigent es desentén de la política local.

Aquests punts que acabem d'esmentar no fan gens d'ombra a la

qualitat del llibre. Entre el vot i la recomanació mostra que, partint d'unes hipòtesis suggeridores i sense aturar-se en la mera recopilació de xifres electorals, es pot conèixer i interpretar amb encert, en ciutats com Manresa, les relacions de poder a través de la lògica político-electoral.

Rafael Zurita Aldeguer
Universitat d'Alacant.